

JAVÍTÁSI ÚTMUTATÓ

10. évfolyam

A feladatok legkisebb, önállóan értékelhető részeit, az itemeket a magyar ABC kisbetűivel jelöltük. Az itemek már nem bonthatók fel részteljesítményekre, ezért azok már csak kétféleképpen minősíthetők: a tanuló megoldotta vagyis az item megoldása jó, illetve a tanuló nem oldotta meg, vagyis az item megoldása nem jó. Az első esetben az item betűjelét kell bekarikázni. Ha a tanuló megoldása nem egyezik meg teljesen a javítókulcsban megoldott válaszokkal, az eddig bevált gyakorlat szerint a szakirodalommal igazolható jó válasz is itemet ér.

1. a) H
b) I
c) H
d) H
e) I
f) I
g) H
h) I
i) H
j) I
k) I
l) H

12 pont

2. a) Nándorfehérvár aláhúzása

Indoklás: Hunyadi János győzelme a török fölött, a másik két helyszín a töröktől elszenvedett vereségek helye
Nikápoly aláhúzása

Indoklás: Nándorfehérvár várostrom, a másik két csata harctéren zajlott.

Indoklás: Luxemburgi Zsigmond török elleni harcához kapcsolódik, a másik két helyszín pedig Hunyadi Jánoshoz

- b) Visegrád aláhúzása

Indoklás: Visegrád a királytalálkozó helyszíne vagy Visegrád Mátyás reneszánsz építkezéseinek helyszíne, a másik kettő a Budai Nagy Antal vezette felkelés helyszíne

- c) Drégely aláhúzása

Indoklás: török által ostromlott vár, míg a másik kettő békekötés helyszíne

Az egyes itemek akkor megoldottak, ha az aláhúzott szó és kiválasztásának indoklása is helyes.

3 pont

3. a) A három részre szakadt Magyarország központjai
b) Zsigmond bizalmasai / Zsigmond által társadalmi rangra emelt "idegenek"
c) Bocskai által alapított hajdútelepülések
d) a Szent Liga résztvevői

4 pont

4. a) A sorozatos háborúk (az ún. békeévek alatt is folyamatos támadásoknak van kitéve a lakosság> termelés visszaesése, a területek elnéptelenedése + az általános európai gazdasági életben is megfigyelhető hanyatlás jelentkezik nálunk is)
b) Az árforradalom kedvező értékesítési lehetőséget jelentett a magyar mezőgazdaság termékeinek, főként a szarvasmarhának és az állatbőrnek, másodsorban a bornak
Legalább egy árucikk megnevezése esetén megoldottak az item.
c) Külföldről főként iparcikkokat, fűszereket és luxuscikkokat hoztak be hazánkba
Legalább egy árucikk megnevezése esetén megoldottak az item.
d-e) A Magyarországra behozott viszonylag olcsó iparcikkok (1), a háborús pusztítások, a létbizonytalanság (1) csökkentette a kézművesiparban résztvevők érdekeltségét (1), az iparúzők száma alacsony (1)
Bármely helyes válasz egy megoldott itemet jelent. Maximum 2 pont adható.
f) Az iparszervezet céhes jellegű.
g) Kivétel az ötvösipar, amely elterjedt és magas színvonalú.
h) A XVI. században a birtokadományozások következtében a királyi birtokok nagy része az arisztokrácia kezére került. vagy Az agrárkonjunktúra következtében megnőtt a jövedelmük, a földbirtokba fektetett pénz hozta a legnagyobb hasznot> mindenki igyekezett földet szerezni.
i) Erdélyben nem alakultak ki olyan hatalmas birtokok, mint Magyarországon, a nemesség súlya is kisebb volt. vagy A legnagyobb földbirtokos maga a fejedelem volt. Mivel magánbirtokai együtt kezelendők voltak az állami birtokokkal a fejedelem hatalma szinte korlátlanra vált a nemesség felett.
j-k) Akik elvesztették a birtokaikat a hódoltság miatt, és katonai szolgálatot vállaltak, végvárakba kerültek (1547.évi törvény is rendelkezik erről). (1) / A nemesi származású lovas katonák mellett tömegesen álltak be végvári katonának jobbágyi származásúak is (1) / 16-17. században jelent meg ez a réteg. Ez egy köztes réteg volt, fegyverrel szerezte a kiváltságait (hajdúk, végvári vitézek), nem volt földjük, de adómentesek voltak. Emellett nem volt politikai joguk (nem volt képviselőjük). Ez a kiváltság csak addig élt, amíg betöltötte a szerepét.(1)
Bármely helyes válasz egy megoldott itemet jelent. Maximum 2 pont adható.
l-m) A végvári vitézek alacsony és rendszertelenül fizetett zsoldot kaptak (1) Jövedelmüket a várak körül létrehozott és a környék jobbágyaival megműveltetett allódiomok hasznából (termények, állatok eladásából), a rabokkal való kereskedeleméből, a szabad zsákmányolásból egészítették ki. (1)
Bármely helyes válasz egy megoldott itemet jelent. Maximum 2 pont adható.

13 pont

5. a) Hunyadi János győzelme Meződ bég ellen Gyulafehérvár mellett aláhúzása
 b) a marosszeredai országgyűlésen Bocskai István Erdély fejedelmévé választása aláhúzása
 c) a vallási türelem kihirdetése a tordai országgyűlésen aláhúzása
 d) a vasvári béke aláhúzása
 e) a Wesselényi-féle összeesküvés aláhúzása

5 pont

6. a) Méliusz Juhász Péter
 b) János Zsigmond
 c) Bethlen Gábor
 d) II. Rákóczi György
 e) Zrínyi Miklós
 f) Wesselényi Ferenc nádor
 g) Thököly Imre

7 pont

- 7.A a-c) A XVI. sz. végére a protestantizmus különböző irányzatai elterjedtek Magyarországon. Az országba betelepült csekély számú "törökség" egy részét nem muszlimok, hanem ortodox szerbek és vlahok, valamint katolikus bosnyákok alkották> az oszmán megszállás ellenére az ország lakosságának 99%-a megmaradt kereszténynek. A csaknem 3,5 millió kereszténynek több mint fele református, negyede evangélikus, a többi pedig antitrinitárius, katolikus és ortodox> összességében tehát a lakosság mintegy 85-90 %-a vált protestánsná
 (Hitkeresők= Pálffy Géza: A tizenhatodik század története, 190.p.)

- 7.B d) Ezekben a városokban a polgárság főleg német nyelvű, s így természetes a német nyelvű lutheri tanítások gyors elterjedése / a német nyelvre fordított Biblia hatásai.
 e) ágostai hitvallású evangélikus egyház
 f) Dévai Bíró Mátyás
 g-h) antitrinitárius (unitárius) / anabaptista egyik megnevezése
 Erdély vallásilag a korban egyedülállóan toleráns / 1568-as erdélyi országgyűlés törvényben mondta ki a négy "bevett" vallás (katolikus, református, evangélikus, antitrinitárius) szabad gyakorlását
 Bármely helyes válasz egy megoldott ítemet jelent. Maximum 3 pont adható.

8 pont

	Hibás szöveg	Javítás
a)	török	császári
b)	1605	1604
c)	királyává	fejedelmévé
d)	koronázták meg	ajándéknak tekintette a koronát / nem koronáztatta
e)	hajdúszoboszlói	korponai
f)	pozsonyi béke	bécsi béke
g)	megengedték, hogy unitárius vallásúak legyenek	szabad vallásgyakorlatot hirdettek
h)	a király...még két évig fizeti az eddigi adó felét	a magyar király nem fizet adót

8 pont

9. n)
K	A	M	A	R	A				
	T	E	M	E	S	V	Á	R	
		B	E	K	E	S			
			L	A	B	A	N	C	
		F	Ü	S	T	P	É	N	Z
		S	A	V	O	Y	A	I	
H	A	V	A	S	A	L	F	Ö	L
				L	I	P	Ó	T	
		S	Z	Á	S	Z	O	K	
J	A	N	I	C	S	Á	R		
	W	E	R	B	Ö	C	Z	Y	
			Ö	S	I	S	É	G	
				G	Ó	T	I	K	A

- n) rekatolizáció
 o-p) rekatolizáció: a pápa a jezsuita rend segítségével kezdett a római – katolikus egyház belső megújításához(1) Iskolákat, nyomdák alapítottak(1) Pázmány Péter a nemesség vallássegységének megteremtésére törekedett (1)Közreműködésével közel harminc protestáns főúr rekatolizált (1).

16 pont

10. a-b) A szepárdi birtokon számtalan adóterhe volt a jobbágnak; adózott szultánnak, a török földesúrnak, gyakran a magyar földbirtokosnak (1), gyakran rendelték be közmunkára (várépítés, fuvarozás) (1) Rá vetették ki az adókat, ha újabb támadásra, portyára indultak (1).
 Bármely helyes válasz egy megoldott ítemet jelent. Maximum 2 pont adható.

2 pont

- 11 a-s) A mintegy másfél évszázados török uralom alatt az ország népessége gyakorlatilag stagnált, a Hódoltság területe európai viszonylatban nagyon ritkán lakott terület maradt.(1) Magyarország etnikai összetétele megváltozott, a török területekre elsősorban délszláv rákok (ortodox szerbek és muzulmán bosnyákok) érkeztek.(1)

Népességpusztulás

Okai: a háborúk, a nyomukban fellépő járványok és az éhínség voltak.(1) Az elhúzódó háborúk nemcsak Magyarországon, Európa más területein is szenvedéssel, pusztulással jártak együtt. A katonaság gyakran kifosztotta a lakosságot, az ellenkezőket megölte, s pusztított az éhínség, a járvány(1)A járványok kialakulásához hozzájárult az egészségtelen természeti környezet, a hiányos higiénia is. Hazánk területén is előfordult a pestisjárvány, eltartott akár három-öt évig.(1) >a legnagyobb számban a városi lakosság halt meg. (Az 1655. évi pestisben Sopron lakosságának közel fele pusztult el) A katonai táborokban a vérhas, tifusz mellett a forrásokban igen szörnyűnek leírt, morbus hungaricusnak nevezett betegségben is rengeteg katona pusztult el.(1)

A török uralom alá kerülő területekről a hódítók elől a népesség viszonylag szűk rétege, elsősorban a városok (például Buda) polgársága és a nemesség menekült el. A legszélesebb réteget kitevő jobbágyság helyben maradt (1). Részben ennek köszönhető, hogy a Hódoltságban a városi népesség súlya jóval kisebb a (szintén nem nagyon erős) Magyar Királysághoz képest(1). A 15. század végi Magyarország népessége 3,3 millió körülire tehető, a következő egy évszázad során enyhén (körülbelül 3,5 millióra) növekedett (1). Ebből a hódoltság területén a tizenöt éves háború előtt körülbelül 900 ezren élhettek, Erdélyben a Partium nélkül hozzávetőlegesen 800 ezren (1). A királyi Magyarország népességét egy 1598. évi házösszeírás szerint 1,8 millióra becsülhetjük. A visszafoglaló háborúk előestéjén, a 17. század végén az ország lakossága mintegy 4 millió főre tehető. (1).

Etnikai változások:

A nagy bevándorlási hullámok elindulása a nagyobb hadjáratok okozta népességpusztuláshoz köthetők. (1)A tizenöt éves háborúban például komoly veszteség érte Erdélyt> nagyszámú románság telepedett meg a Mezőségben(1) A románság betelepülése az Alföld északi és keleti széléit, valamint a szászok és székelyek lakta vidékeket is elérte. A Hódoltságban és az ország más területein is általában a síkvidéken élő, jobbára magyar nemzetiségű lakosságot érte jelentős pusztulás, a védettebb hegyvidék román, ruszin, szlovák népessége szerencsésebben vészelte át a hadjáratokat. Így aztán a háborús időszakok után ők települtek az elpusztult falvakba.(1) A Német Birodalomból is érkeztek telepesek, de főleg a török kiűzése után. A százötven éves török uralom, a folyamatos háborús helyzet alapvetően átalakította a középkori Magyarország etnikai képét.

Magyarország déli területein már Mohács előtt szerb népesség jelent meg. A tizenöt éves háború pusztításai nagyrészt az alföldi magyarlakta vidéket érintették, és így először a Maros és Körösök közti területre telepedtek be, majd a 17. század folyamán, a Duna vonala mentén fokozatosan haladtak észak felé a Duna-Tisza-közén is. (1) egy időben vagy együtt érkeztek a muszlim bosnyákok (együttesen rácoknak nevezték őket) A 17. század végén, Belgrád török kézre kerülése (1690) után Arsenije Cernojevic ipeki patriarcha vezetésével több ezer szerb család érkezett Magyarországra.(1) A katolikus horvátok a Dunántúl nyugati felére menekültek a török elől, a 16-17. században a Dunántúlon jelentek meg nagyobb számban.

Szlovákok, ruszinok:"A magyar települések határvonala a 17. században a Pozsony - Nagyszombat - Rimaszombat - Rozsnyó - Hernád völgye - Tarca völgye - Gálszécs - Ungvár - Munkács - Huszt vonal volt.(1) A folyóvölgyek mentén kezdődött meg elszórtan a szlovák és ruszin népesség betelepülése. A Felvidék magyar lakosságát erősítette az Alföld irányából, a török elől menekülve e területre érkező magyarság, elsősorban a magyar nemesség. A Felvidéken, elsősorban a Szepességben és a Garam mentén lévő német városok lakossága eközben veszített erejéből, jelentős szlovákság telepedett be a németek közé. A Rima és a Sajó menti kisebb német bányásztelepek a 17. század végére teljesen elszlovákosodtak. A hegyvidéken jelent meg a 16. században Bereg, Máramaros felől a juh- és kecskepásztorkodással foglalkozó vlach népelem. Az eredetileg román pásztrok fokozatosan asszimilálódtak, és ez idő tájt már szlovák vagy ruszin nyelven beszéltek. Legeltetésük veszélyeztette az erdőket, ezért a bányavárosok rendszeresen tilalmakat hoztak ellenük. A 17. századra már egészen Morvaországig elterjedtek a vlach pásztrok telepei." (Kereszt és félhold: a török kor Magyarországon (1526-1699): Encyclopaedia Humana Hungarica 05. In: <http://mek.niif.hu/01800/01885/html/index6.html> (2011.04.07.))

Törökök - délszlávok

„Az oszmán állam balkáni terjeszkedését és hatalmi konszolidációját kezdetben két tényező biztosította: a döntően török eredetű hadsereg és az anatóliai török telepesek tömegei. A Duna-Dráva vonalához közeledve azonban az etnikai expanzió jórészt kifulladás (illetve csak egyes régiókat, pl. a bulgáriai Vidin környékét érte el). Magyarországra aztán már nemcsak török telepesekből nem jutott, hanem a megszálló hadsereg zömét is balkáni népelemekből toborozták össze. A budai vilájet kezdetben vegyes összetételű és gyorsan fogyó, változó várkatonaságát például a későbbiekben csaknem kizárólag Boszniából, Hercegovinából, Észak-Szerbiából és a Dráva-Száva közéről pótolták. Az első két területről érkező katonák javarésze már áttért az iszlámra, amikor az oszmán állam szolgálatába lépett (s rendszerint az értékesebb csapatnemekben kapott állást). Az Észak-Szerbiából (a Duna-Timok-Morava közéről) beálló és többnyire martalócként szolgáló rác-vlach katonaelem viszont jobbára megmaradt kereszténynek. Kevésbé ismert a Magyarországon szolgáló timár-birtokos szpáhik és kísérik etnikai eredete, de minden jel szerint többségében ők is renegátok voltak. Így a "török" helyőrségekben és városokban a török mellett a délszláv nyelvet is általánosan használták." (lásd mint fent)

Forrás: Megadott szakirodalom + Pálffy Géza: Magyarország két világbirodalom határán (1526-1711). In: Magyarország története / főszerk. Romsics Ignác. – Bp.: Akadémiai Kiadó, 2007. - pp 307-469., Kereszt és félhold: a török kor Magyarországon (1526-1699): Encyclopaedia Humana Hungarica 05. In: <http://mek.niif.hu/01800/01885/html/index6.html> (2011.04.07.))

„Ács Zoltán: Nemzetiségek a történelmi Magyarországon. - átd. kiad. - [Budapest] : Kossuth, 1996., Barta János: A tizennyolcadik század története. - Budapest : Pannonica, cop. 2000. - (Magyar századok; 8.)

Minden helyes tartalmi válaszelem egy megoldott feladatelemet, s egy pontot ér.

Maximális 12 pont akkor adható, ha legalább 12 tartalmi feladatelemet logikus szövegösszefüggésbe illesztett a tanuló a helyes történelmi szakszókincs alkalmazásával.